

Iskajo vsak dan razne novice in
praznikov.
Issued daily except Sundays and
Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2557 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2557 South Lawrence Ave.
Telephone: Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIII. Chicago, Ill., sobota, 25. oktobra (October 25), 1930. STEV.—NUMBER 252

Insullovi delavci morajo prispevati miloščino

Insull obljubil milijon dolarjev za brezposelne iz lepov namočencev, ki bodo "prostovoljno" dali plačo enega dneva vsak mesec. — Drugače je akcija še vedno na berglah

Chicago. — Samuel Insull, multimilijonarški magnat javnih naprav (plin, elektrika, ulične železnice itd.) je 23. t. m. obvestil governerjevo komisijo za pobiranje brezposelnosti v Illinoisu, da so se uradniki in nameščenci njegovih kompanij obvezali, da bodo prispevali enodnevno plačo vsak mesec skozi šest mesecev v prid brezposelnosti. To prinese več kot \$200.000 mesečno ali čez milijon dolarjev v šestih mesecih.

Insull pravi, da je bil ta načrt "prostovoljnega prispevanja" predložen delavcem, ki so ga odobrili. Prispevali bodo absolutno vsi od njega (Insulla) in ostalih uradnikov na vrhu do zadnjega delavca. In vsi prispevi bodo "prostovoljni", zagotavlja magnat Insull. To "prostovoljno prispevanje" se začne takoj še ta mesec in končano bo v prihodnjem marcu. Takrat — meni Insull — bo prosperiteta spet sijala po vseh deželi.

Medtem governerjeva akcija za brezposelne koraka po začrtanih poteh. V četrtek je imela komisija sejo v hotelu La Salle in izvoljen je bil centralni odbor, ki bo sodeloval z enakimi odbori v drugih mestih. Določeno so bili imenovani in odobreni razni pododbori, ki so sledi: pododbor za brezposelne, pododbor za živila, pododbor za stanovanja in pododbor za obleko. Ko so bili vsi ti odbori in pododbori imenovani in odobreni, je šla komisija domov. Prihodnja seja bo prihodnji teden.

Washington, D. C. — Federalna pomožna akcija za brezposelne je začela korakati. Direktor Woods, ki vodi akcijo v imenu zvezne vlade, se je obrnil na vse industrije in deželi z apelom, naj sodelujejo. Odmevi seveda pridejo. Medtem so bile konference v Belu hiši, raznih hotelih in privatnih pisarnah.

Edina pametna sugestija iz krogov zvezne vlade v svrhu pomoči brezposelnim delavcem je prišla iz federalnega farmakega odbora. Alexander Legge, predsednik tega odbora, je sugeriral, da kongres kupi zalogo pšenice, ki jo ima farmerski odbor in ta pšenica naj se porabi za nasitje najbolj nevarnih družin.

Odbor je pokupil od farmerjev 60 milijonov bušjev pšenice na podlagi farmerske odpomoči za stabiliziranje cene. Ako zvezna vlada zdaj kupi to pšenico za revne družine brezposelnih delavcev, bo veliko pomagano farmerjem in brezposelnim in — kar je glavno — to ne bo dobrodelna akcija, pravi Legge.

Volitve na Norveškem
Oslo, 24. okt. — Volitve poslancev za norveški parlament, ki so se vršile zadnji pondeljek, so izpadle z zmago burjujskih strank, ki so stvorile koalicio proti socialistom. Burjujske stranke so dobile skupaj 800.000 glasov in 103 mandate, delavske stranke pa 390.000 in 47 mandatorov. Komunisti so ostali brez vsakega mandata.

Nemško letalo "D-X" pripravljeno na polet v Ameriko
Berlin, 24. okt. — Veliki nemški hidroplan "Do-X" poleti prihodnji tork zjutraj iz Friedrichshavna proti Ameriki, ako bo vreme ugodno. Ogromno letalo, ki ima 12 motorjev in kabine za sto oseb, poleti v Lisbono in od tam čez morje preko Azorskih otokov.

Sto Mehizanov utonilo
Tampico, Mehika, 24. okt. — Več kot sto oseb je izgubilo življenje, ko je narasla reka poplavlila Alamo v državi Vera Cruz. Voda je popolnoma uničila mesto.

Odpoklic injunkcije proti rudarjem

Voditelj reorganizirane unije v Illinoisu proslavil zmago

Springfield, Ill. — (F. P.) — Reorganizirana rudarska unija je spet v posesti imena United Mine Workers in "American Miner", list illinoiskih rudarjev, se lahko spet naziva glasilo rudarske unije, kar je rezultat odpoklica injunkcije, ki jo je izposloval John L. Lewis proti dvanajstemu distriktu pred nekaj tedni. Injunktija je prepovedovala reorganizirani uniji rabo imena United Mine Workers in vse ujnijske aktivnosti pod tem imenom v illinoiskem rudarskem distriktu.

Reorganizirana rudarska unija je proslavila to zmago v zvezi s svečanostmi v Virdeu v spomin rudarjem, ki so bili ubiti v stavki pred 32 leti. Ob tej priliki je predsednik rudarske unije Howard pozival na reorganizacijo premogetve industrije in ustanovitve delavske politične stranke. John J. Walker, bivši predsednik illinoiske delavske federacije in sedanjí tajnik reorganizirane rudarske unije, je dejal, da je članstvo unije naraslo na 65.000 članov v dobi sedmih mesecev od časa reorganiziranja unije. Stara rudarska unija šteje 103.000 članov, od katerih jih je 75.000 na polju trdega premoga.

Prihodnji boj, da se reorganizirana unija otrese Lewisovega vpliva, se bo vršil pred tremi člani apelatnega sodišča, ki bodo izrekli svoj odlok radi globe \$500, ki jo je nižje sodišče izrekli proti Lewisu radi kršitve injunkcije, ki mu je prepovedovala vmeskanje v poslovanje rudarske unije v Illinoisu.

VODITELJA BREZPOSELNIH ARETIRANA

Obtožena sta bila kršenja zakona proti potepuštvu

Montgomery, Ala. — (F. P.) — Sam Christian in F. C. Stokes sta bila aretirana in odpejana v zapor, ker sta vodila demonstracije brezposelnih delavcev in kritizirala mestno administracijo, ki je v rokah demokratov. Aretacija je bila izvršena, je pojasnila policija, da se prepriči izgrede, ki bi lahko nastali valed hujškanja ljudi.

Oba sta bila potem obtožena kršitve zakona proti potepuštvu in kaljenja javnega miru. Sodnik, pred katerim se je vršila obravnava, ju je pa odpustil brez kazni, ko sta izjavila, da nista radikaleca in da je policija napadeno tolačila njune motive.

Poljski letalec padel v tovarno
Varšava, 24. okt. — Poljski vojaški letalec Karnicki je večkrat padel z letalom vred na lokomotivno tovarno. Letalo je prodrijo skozi streho in ranilo štiri delavce. Letalec se je ubil.

DEBSOVA RADIO-POSTAJA SE BORI ZA OBSTANEK

Obtožena je raznih prestopkov in zvezna radiokomisija jo skuša ukiniti

Washington, D. C. — (F. P.) — G. August Gerber, upravitelj radiopostaje WEVD, ki jo vzdržuje Deba Memorial Radio Fund, Inc. v New Yorku, je na zahtevanju pred zvezno radiokomisijo branil njeno pravico do obstoja. Zvezni inspektorji v New Yorku so obtožili vodstvo postaje, da je kršilo 29 točk, ki se tičejo regulacij pri oddajanju programov.

Gerber je opozoril zveznega komisarja Elmer Pratta na odlok radiokomisije, ki je bil izrekan pred dvema letoma na temelju podanih dokazov, da se te postaje poslužujejo socialistične in delavske organizacije, ki nimajo dostopa do drugih radiopostaj radi prevelikih stroškov, ki so s tem v zvezi. Postaja ne dela profitov in je v glavnem zainteresirana, da vzbudi pri delavcih zanimanje za njihova lastna problema. Ker je to edina delavska radiopostaja vzhodno od Chicaga, je važno, da se jo ohrani, je dejal Gerber.

Pratt bo v prihodnjih par dneh podal svoj odlok, od katerega je odvisno življenje ali smrt Debsove radiopostaje. Če se bo odlok glasil, da se ji odvzame licenca, bo postaja prišla v roke komercialnih interesov, ki jo bodo rabili za svoje namene in propagando. Postaja se je vse čas svojega obstanka borila s mnogimi potežkami, ker je organizirano delavstvo ni podprlo v tisti meri kot bi jo moralo.

Preč z vojni grobov, poziva Anglija

Zunanji minister Henderson svetuje vsem evropskim vladam, naj prenehajo s ceremonijami na grobovih neznanih vojakov

London, 24. okt. — Arthur Henderson, zunanji minister angleške delavske vlade, je formalno svetoval vsem vladam Evrope, naj prenehajo z uradnim polaganjem vencev na grobove neznanih vojakov v glavnih mestih o priliki diplomatskih obiskov. Ta korak pomaga za tretji spomine na svetovno vojno in pomaga k dobri volji za mir. Henderson je mnenja, da ceremonijalno polaganje vencev je glorifikacija vojne in umetno oživljanje starih mrtnih med narodov.

"Daily Herald" pozdravlja ta korak delavske vlade, dočim glasilo torijev "Daily Telegraph" napada, češ da je to "žalivna bedastoča".

Napredek delavske federacije

Njeno članstvo je naraslo za 25% v letu depresije

Boston, Mass. — (F. P.) — Delavska federacija v Utahu zaznamuje lep napredek v zvezi z brezposelnostjo in industrijski depresiji. Iz poročila, ki ga je predsednik podal na konvenciji Ameriške delavske federacije, je razvidno, da je njeno članstvo naraslo za 25%. Federacija je pričela izdajati svoj list, organizirala je politično stranko in postavila kandidate za razne državne in okrajne urade.

Unijske aktivnosti so v glavnem osredotočene v Ogdenu in Salt Lake Cityju; 59 od 68 krajevnih unij v državi se nahaja v teh dveh mestih. Največji narastek v članstvu prikazuje unija poštnih klerkov in federalnih uslužbencev. Državna delavska federacija je pred kratkim poslala apel na Učiteljsko federacijo, naj pošlje svoje organizatorje v Utah v svrhu organiziranja učiteljev.

Predsednik federacije T. I. Thompson stavi velike nade v politično organizacijo farmerjev, delavcev in neodvisnih trgovcev. Na konvenciji International Union of Mine, Mill & Smelter Workers unije, ki je nedavno zborovala v Salt Lake Cityju, je povedal, kako so farmerji v severnem delu države Montane odposlali pol milijona bušjev pšenice čez mejo v Kanado. Akoprv so plačali \$60.000 carine, so vseeno prejeli sto tisoč dolarjev več za pšenico, kot bi bili prejeli, če bi jo bili poslali po ameriških železnicah. Kanadska narodna železnica, ki jo lastuje vlada, računa veliko nižje prevozne cene kot ameriške železnice, ki jih lastujejo milijonarji, ki ne gledajo na drugo kot na velike dobičke, je dejal Thompson.

BRAZILIJA KAPITULIRALA PRED VSTASI

Revolta izbruhnila v glavnem mestu in prezident Luis je podal ostavko

Buenos Aires, 24. okt. — Vstaja v Braziliji je uspešna. Predsednik Washington Luis je danes resigniral, ko so vstajni zavladali v Rio de Janeiru.

Rio de Janeiro, 24. okt. — Glavno mesto Brazilije je bilo danes predpolno v rokah rebelov in vlada je padla. Revolva v Rio de Janeiru je nepričakovano izbruhnila danes zjutraj in potegnila za seboj večji del vojaške posade in prebivalstvo. Lojalisti so bili brez moči. Rebeli so počakali na padeč Buisovaga režima predno so proklamirali svojo provizorčno vlado.

Hooverjeva administracija se je končno zganila

Kitajski prezident Kaišek se je pokristjani

Zaključil je, da nekakšnega boga mora imeti in je postal metodist

Sangaj, 24. okt. — General Chiang Kaišek, predsednik kitajske nacionalistične vlade v Nankingu, je včeraj postal kristjan, ko je bil krščen v ameriški metodistični cerkvi Allen Memorial v Sangaju. Krstil ga je kitajski pastor Z. T. Kuang. Kaišek je o tej priliki izjavil, da potrebuje nekakega boga in Jesus Krist bo še najboljši.

Kaišek je bil prej budist, toda za verake stvari se ni dosti brigal. Za ameriško protestantsko krščanstvo se je začel zanimati šele potem, ko se je leta 1927 oženil in ko ga je njegova mlada žena Mei-ling Sung dobila popolnoma v svoje pesti.

Kaišekova "spreobrnitev" je povzročila v kitajskih političnih krogih veliko senzacijo in njegovi prijatelji so boja, da mu bo to škodilo.

Socialistični govornik aretiran

Obtožen je bil kaljenja javnega miru, toda na sodišču je bil oproščen

Philadelphia, Pa. — (F. P.) — Policija je aretirala Halahana, znan v delavskih krogih radi svoje brutalnosti, ko je prošil spornod vodil navale na zborniščja nogavičarjev, ki so zastavkali pri Aberle Hosierly Co. in so njegovi policaji pridno vihteli kolčke in udrihali s njimi po glavah stavkarjev, je spet zasloveli, ko je dal aretirati soc. govornika Frans Daniela, ker je govoril na prostem bres policijskega dovoljenja. Drugi dan je bil Daniel priveden pred sodnika na obtožbo kaljenja javnega miru, a je bil odpuščen bres vsake kazni.

Halahan je zagrošil, da ne bo dovolil nobenih zborovanj v njegovem distriktu, če ne bodo imeli sklicatelji dovoljenja od oblasti. Ker je policijski načelnik Sprout nedavno dejal, da ni treba za navadne shode posebnih dovoljenj ter zadostuje, če se obvesti policijo o tem, je soc. stranka odredila več takih zborovanj, na katerih bosta med drugimi govorila tudi Maynard Krueger in Andrew J. Blemler, instruktorja na univerzi države Pennsylvanija.

Odprava ponočnega dela

Tovarnarji pravijo, da tako delo ne prinaša dobička

New York. — (F. P.) — Predlog za odpravo ponočnega dela za ženske in otroke pod 18. letom je bil soglasno sprejet na konferenci Cotton Textile instituta, katere se je udeležilo 125 tovarnarjev iz raznih krajev Združenih držav. Walker D. Hines, načelnik instituta, je dejal, da v ekonomskem oziru ponočno delo ni priporočljivo. Po načrtu, ki je bil sprejet na konferenci, se bo ponočno delo za ženske in otroke v tekstilni industriji odpravilo v prihodnjih treh letih.

Konferenca je ignorirala apel Narodne ženske stranke, naj ne sprejema pravil za odpravo ponočnega dela samo za ženske in otroke. "Ako so razmere slabe, naj bi se izboljšale in ponočno delo naj se odpravi tako za moške kot za ženske," govori izjava omenjene organizacije. "Ženske ne delajo rade pri ponočnem delu, če niso v to prisiljene. Večina njih mora v tovarno, ker jih silijo ekonomske razmere, četudi bi raje ostale doma in skrbele za svoje otroke."

Sedaj priznava, da je potrebna kooperacija vladnih in privatnih agencij pri reševanju problema brezposelnosti

Washington, D. C. — (F. P.) — Predsednik Hoover je imenoval Arthur Woods, bivšega policijskega načelnika v New Yorku, za načelnika komiteja, ki ima nalogo reševati problem brezposelnosti. Woods je bil aktiven v konferenci za brezposelne za časa Hardinkove administracije l. 1921. Ko je prišlo obvestilo o tem imenovanju, ki je pomenilo, da je vlada naložila odgovorno rešitve tega problema na rame privatnega državljana, je administracija skušala prepričati časopisne poročevalce, da situacija še ni tako obupna in da more priti odpoved v prvi vrsti od držav, mest in okrajev, s katerimi bo Woods stopil v stike.

Hooverjeva izjava priznava, da je potrebna splošna kooperacija vseh odpomočnih agencij, da se omili trpljenje, ki ga je ustvarila brezposelnost. Lamontov komitej, v katerem so štirje člani kabineta in Eugene Meyer, član zveznega rezervnega odbora, bodo sicer pomagali Woodsu pri reševanju brezposelnosti, toda dali mu ne bodo nobenih denarnih skladov na raspolago, ki so namenjeni za konstrukcijo javnih del. Administracija izjavlja, da buđet ne dovoljuje vporabe tega denarja bres dovoljenja kongresa. Toda ničesar ni rešene giede sklicanja izrednega zasedanja kongresa v mesecu novembru, da se podvzame taka akcija.

Hoover se je na svit način iznebil odgovornosti za nasiljevanje družin brezposelnih delavcev, obenem pa je prišel s kongliranjem giede številna brezposelnih delavcev. Priznal je, da je v Ameriki tri in pol milijona brezposelnih, kar je dva in pol milijona več kot v normalnih časih in da situacija ni tako bresupna kot po nekateri slikajo.

Ta predsednikova izjava pokazuje zaniknost njegove administracije, ker se ne smeni za milijons ljudi, katerim grozi lakota in pomanjkanje vseh sredstev v prihodnjih mesecih. Politični alarm o nezadovoljstvu brezposelnih mas je pričel odmevati v Belu hiši in je vzbudil predsednika iz zasanosti, da se sedaj začudeno vprašuje, kaj vse to pomeni. Medtem pa bresposelni delavci oblegajo urade dobrodelnih organizacij v bližini kapitola in časopisji v Washingtonu prinašajo slike, kako hišni posestniki mečejo matere z otroci na cesto, ker ne morejo plačati stanarine.

Zidje protestirajo

London, 24. okt. — Zidovske sionistične organizacije po vsem svetu silovito protestirajo proti sklepu angleške delavske vlade, ki je ustanovila naseljevanje Judov v Palestino. V Varšavi na Poljskem so židovski demonstrantje napadli angleško poslanstvo. Iz Palestine prihajajo grožnje po judovski revolvi.

255 rudarjev mrtvih v Nemčiji
Berlin, 24. okt. — Število mrtvih rudarjev, ki so bili ubiti pri eksploziji dinamita v premogetniku v Alsdorfu zadnji tork, je doseglo 255. Smatra se, da bo še nekaj mrtvičev najdenih v razvalinah pod zemljo. Pogreb vseh žrtve bo v soboto. Vzrok razstrelbe je še vedno neznan.

Srečna Danska

Washington, D. C. — Ekonomski položaj na Danskem v prešlih treh mesecih je bil eden najboljših v primeri z drugimi evropskimi državami, se glasi poročilo ameriškega trgovskega zastopnika na Danskem, ki ga je poslal zveznemu trgovskemu departamentu.

Skupina šikastih lobistov dočkov (Patrol boys), si ogleduje Bridewell jetonice, kamor jih je pripeljal na inspekcijo varden lona F. K. Kucharski kot del njegovga dela "za ljudstvo". Ta način politične agitacije je jako uspešen v Ameriki, ker se ljudje "blizje" spoznajo s svojimi "dobrimi" političnimi voditelji manjšega kalibra.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZJEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$4.00 per year, Chicago and Czechoslovakia \$7.00 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Zanimive besedice iz raznih krajev

Večerna šola
Strabane, Pa. — V naši večerji slovenski nasedbini nisimo napredni samo navidez. Tukaj se v resnici pokazuje naprednost v vseh ozirih, kakor na društvenem polju, tako tudi v drugih organizacijah.
Lansko leto smo ustanovili dvorazredno večerno šolo za angleščino, katero je obiskovalo trikrat na teden od 50 do 60 oseb, večinoma sami Slovenci, moški in ženske. V prvem razredu so učili bolj lahke predmete, v drugi sobi so pa učili se približno kakor v 5. razredu ljudske šole.
Učenci so bili mnogokrat zelo pohvaljeni zaradi marljivosti v tukajšnjem dnevniku. Njih obnašanje je bilo prvotno. Med učenci ni bilo nikake lahkomiselnosti, zato je bilo obnašanje hvalevredno. Učitelj za višji razred je bil mr. Giffin, vodja vseh šol v North Strabane "township". Za drugi nižji razred je bila ženska. Marsikdo so učenci smejali drug drugega in tako pustili šolo, češar pa tukaj ni bilo.
Vsak tujerodec je potreben šole posebno pa oni, kateri se ne namerava več vrniti v staro domovino. Mr. Giffin je misljal, da se bo letošnjo sezono udeležilo še več Slovencev kakor lansko leto, ker je pouk brezplačen.
Pouk bo plačal North Strabane "township", zato ni drugih stroškov nego knjige. To se razume samo za naš "township". Če bi pa hoteli prihajati rojaki v šolo iz drugega "townshipa", pa morajo dobiti dovoljenje in plačati pristojbino tistemu "townshipu", v katerem obiskujejo šolo, sicer mora plačati dotični township našemu. Učitelj Giffin je rekel, ker so tukaj večinoma sami Slovenci, da bi bilo dobro malo opisati v kak slovenski list. Ker je po mojem mnenju največ učencev, ki so člani SNPJ, zato tukaj omenjam o naši šoli.
Dne 28. oktobra 1930 bo otvoril sejo v tujaknjem šolskem poslopju ob 7. uri zvečer mr. Giffin v svrhu, da se z učenci pogovori o sistemu šole in o knjigah, ki jih ima učitelj že pripravljene za vzorec, nalašč za tujerodce. Dalje šli tudi, da bi se pogovorili, kdaj naj bi se prišla večerna šola in da bi se na tej seji prijavili, da bo vedel koliko bo učencev. Mr. Giffin bo tudi razločeval učencev mnogo koristnih namenov za prihodnjo simo. Njegova želja je, da bi se še v obilnejšem številu udeležili večerne šole nego zadnje leto. Mnogo drugih tujerodcev se je že prijavilo za večerno šolo.
Pripomnil je tudi, da si ni nikdar mislil in pričakoval tolike udeležbe od našega naroda in je bilo v resnici veliko zanimanje. Želi, da bi se udeležili seje tudi naši šolski odbor (John Terčelj, glavni odbornik SNPJ in Ana Vrček), da bo njemu lažje potem njih urediti večerno šolo.
Pripomniti moram še, da se ni potreba nikomur aramovati šole, akoravno je še priletel; vseeno bo nekaj ostalo v glavi. Jaz sem se moral isto tako mučiti kot ustanovitelj večerne šole na Bertha, Pa., za kar sem danes hvaležen. Kar bo ostalo v glavi, je dobro, saj nobeden ne gre v šolo z učeno glavo. Torej korajše, Slovenci, dokler je prilika tako poceni priti do izobrazbe. Norčevanje se pa lahko pusti doma pri peči. Sedaj je prilika, ker nam tuj narod gre na roke in pomaga v vseh ozirih z veliko naklonjenostjo.

Datum v oklepaju, na primer (Sept. 30-30), pomeni, da je članstvo končano, da sta za leto dni dopolnena. Povozite je proračuna, da se vsa leta na voljo.

Mezda ni cilj

Delavska organizacija, ki postavlja višjo mezdo in kraji delovnik za svoj glavni in najvišji smoter, slabo razume delavske koristi.
Samo ob sebi se razume, da je boj za več plače in manj dela potreben in ne sme nikoli prenehati, dokler obstoji mezdn sistem. Noben zaveden delavec ne bo odnehal od tega boja, ampak zavedni delavci tudi razumejo, da mezda sama ni vse. Boj za večjo plačo ni radi plače. Plača sama, pa naj bo še tako visoka, ne bo nikoli osvobodila delavca. Plača ali mezda je le sredstvo eksistence, je pripomoček za obstanek, ne more pa biti cilj.
Zaveden delavec, ki razume ekonomijo kapitalistične družbe, ve tudi to, da je boj zgolj za višjo mezdo brez pomena, kajti samo višja mezda nikdar ne izboljša delavčevega stanja. Višja mezda sama na sebi je slepilo, prevara! Saj je nikdar ni! Kajti kakor hitro se dvigne povprečna mezda na višjo stopnjo, se avtomatično dvignejo tudi cene življenjskih potrebščin in delavec ni bistveno nič na boljšem.
Primerjajte povprečne plače zadnjih petindvajset let in primerjajte povprečne cene, pa boste hitro na jasnem.
Plašč teh vrstic je leta 1902 delal v jeklarški tovarni in prejel 12 centov na uro ali \$1.20 na deset ur. To je bila takrat navadna plača za navadno delo. Toda govedina je bila takrat po pet centov funt, za pet centov si dobi veliko struko kruha ali velik "skunar" piva, dobra moška obleka je stala \$12, par dobrih čevljev dva dolarja itd. Kljub nizki plači — če se primerja z današnjo — ni bil nihče lačen ali raztrgan, če je stalno delal.
Bili so časi v Ameriki, ko je najbolje plačani delavec — mizar v Novi Angliji — prejel dolar na dan. Kdor pa naglašuje le to dejstvo, zamoli pol resinice, namreč, da je bilo takrat tudi življenje zelo poceni. Danes lahko dobivaš petkrat več, moraš pa tudi približno petkrat več poročiti za obstanek. Koliko si torej na boljšem?
Plača je le relativnega pomena. Vprašanje je, koliko dobiš za svojo plačo. Koliko ti še ostane, potem ko si nakupil najpotrebnejše? Po preostanku lahko sodiš, če je tvoja plača dobra ali slaba. Mezda povprečnega delavca se ne ceni po vrednosti izvršenega dela, temveč po eksistenčnem minimumu (najnižjem računu preživljanja) delavca in njegove družine. Delavec dobi le toliko, da lahko sproti obnovlja svojo produktivno silo — pa naj bo minimum en dolar ali deset dolarjev na dan.
Iz tega je jasno, da mezda sama na sebi malo pomeni za bodočnost delavskega razreda. Boj za golo mezdo ni vreden napore. Zavednemu delavcu je mezda le sredstvo za samoohranje in boj za nekaj boljšega. Plača sama na sebi ni ideal in cilj. In delavska organizacija, kakršna je starokopitna strokovna unija, ki se bojuje le za višjo mezdo, je jalova in brez ideala.
Ideal in cilj delavca mora biti njegova pravica enakopravnosti v industrijah. Delavec ne sme živeti v veri, da bo na vse čase mezdni hlapec svojega delodajalca. Delavec mora stremeti, da postane gospodar industrij v kolektivnem smislu. To je cilj.

Frank Lukancich

In rajsko doline
Wenatchee, Wash. — Mislil da še ni bilo dopisa iz dežele zlatih jabolk, ki se pridelujejo tukaj v Wenatchee dolini. Z delom je tako kot po drugih krajih Združenih držav: na tisoče in tisoče brezposelnih. Sezona obratnja jabolk bo končana v par tednih, konec oktobra. Jabolka so dobro obrodila, kakor tudi drugo sadje, le cena je pod ničlo. Veliko farmarjev je, ki so pustili hruške segniti, ker se ni izplačalo jih obrat. Farmarju so plačali za najlepše hruške \$20 za tono.

Tukaj grade velik jek preko reke Columbia. Pri delu je zaposlenih kakih 2000 delavcev. Plača je 40 centov na uro, hrapa in stanovanje pa stane \$1.50 na dan. Delo se teško dobi, in kdor

ga išče pri omenjeni družbi, mora vložiti aplikacijo in napraviti dolgo spoved. Dosti jih je, ki so potem čakali od enega do dveh mesecev, predno so bili poklicani na delo. Največ je takih, ki nimajo nič v žepu in seveda morajo iti naprej.
Farmarji so tudi izbireni, ker je dosti ljudi, ki prošijo dela pri obratnji sadja, za kar plačajo farmarji 6 centov od zaboja. To delo ni preveč prijetno, posebno ne za stare ljudi, ker je nevarnost, da lahko padeš z lestve.
Slovencev, kar je meni znano, ni več tukaj kot 12 družin, največ je Bele Krajine, par Štajercev, en Ribničan in ena "ljubljanska straja". Vsi imajo lepo urejene sadne kmetske in so precej premošni. Za kako podporo organizacijo se ne brigajo. "Kaj mi če društvo", pravi, "imam inšuranca za pet (ali deset) tisoč dolarjev." Slovenskega časopisja tudi ne čitajo in po domače povedano, so val še po starom kopitu in jako pobožni. Če pa za njega delah, bi pa najraje videl, da tje nič ne plača, da bi delal samo za žgance 10—12 ur na dan.
Po zimi ni tukaj nikakega dela. Na sadnih kmetskih se prične delo okrog 15. maja in potem je akczi do novembra. Ko pa enkrat pospravijo jabolka, potem pa beži s trebuhom za kruhom.
Čeravno je tukaj v državi Washington slabo in se delo težko dobi, vendar je nufila največ dela prošle poletje, in plača ni manjša kot 40—50 centov na uro. Danes sem videl naletavati prvi snež. Farmarji so v strahu za jabolka, ker imajo nekateri bolj premošnejši še veliko za obrat.
Skoz Wenatchee pelje železnica Great Northern. Mesto je oddaljeno kakih sto milj od Kanade in 168 milj od Seattla. Pota so lepa poletni čas. Serif tukajšnjega Chelan okruga je pod varščino \$5000, ker je obdolžen, da je imel več kotiljkov, kateri so obratovali s polno paro. Obdolžen je tudi, da je jemal podkupnino od drugih grešnikov. Graft je povsod, dolar je bog. Kar se tiče Volsteada je tukaj jako strogo. Če ga zaletijo, ga dobro slišijo, pa se vendar vsega dobi, kdor išče. Leona industrija slabo obratuje, kar je še povečalo brezposelnost. Pač smo v Hooverjevi prosperiteti.
John Zupancich

Modrovanje šebogjanskoga jaha Sheboygan, Wis. — Delavske razmere v našem mestu so umarjene po Hooverjevi prosperiteti, rekel bi, huverizirane. Mr. Kohler, ki je po vseljenskem grešniškem potopu ubolel, da ni mogel več dni govoriti, bo v kratkem pokazal, "da je hotel delavcem dobro" in bo jih pričel odpustati, ker so vsa skladišča še prenapolnjena. Ako bi bil izvoljen, bi mogoče pometal svoje kopalne in druge toaletne priprave v jezero, ali pa blago daroval Kitajcem, da jih navadi na snanost.
Delegati in delegatinje KSKJ so se vrnili s konvencije z dvema "K" v slavnem imenu in veliko poparjenostjo v srcih. Upajo, da bo eden ali drugi obvisel na stolčku glavnega urada, je splavalo po vodi in oni so morali spoznati veliko nevaležnost sveta, ki ni prav nič krščanska in tudi ne lepa.
Pod takimi žalostnimi razmerami sem postal zadnje čase pesimističen kakor milvaški Obzor in rečem k vsaki stvari: "kismet", pa če mi tudi voda teče v grio, obenem pa sem zavrgel vsa načela, kakor slavni milvaški Cena, ki laja v luno. Poprej sem bil velik idealist in sem se navduševal tudi za Slovenceki dom tukaj v Sheboyganu. Mislil sem pričeti izdajati slovenski časopis, ker sem vedel, da bi bilo potegneno mnogo oglasov od raznih kontractorjev in tudi sam bi končno postal lahko še tajnik, če ne za dom, pa vsaj za loto. Ker se na Ameriko ne zanesem več, sem študiral, da bi se takole za kakih deset tisočakov dalo kaj lepoga kupiti v Ljubljani — recimo, lepo vilo na Rožniku. Sedaj, seveda, sem postal drugačen in gledam samo na to, da se vsesledno kje sa polno mizo, katero so drugi pognali in obložili. To sicer ni posebno lepo, toda je praktično.

Ker sem postal pesimist in tudi egoist, se nisem stopil v stan takozvanega svetega zakona. Od tega me odvratajo razni slabi vzgledi pri drugih. Bojim se raznih slabih posledic, posebno pa, da bi me kakšna slabša ali boljša polovica citrala po petindvajsetih letih ponovno pred oltar, da mi prišeke sveto zvestobo, katero mi prvih pet in dvajset let ni držala — to se pravi, ne s prevetlilko krepostjo.
V svoji bujni domišljiji sem si predstavil takle cirkus v duhu: Korakom poleg svoje nezveste, oziroma neveste, po atrmii poti proti sheboyganским Brezjam. Moja boljša polovica, ki je boljša tudi po obsegu, koraka zvesto ob moji strani in me drži zvesto za roko, da se ne izmuznem. Pred mošejo me čakajo ljube sosedice in se muzajo prav po nekračansko, da me je strašno srčan. Na zadnji postaji križevega pota, pod strmimi stopnicami zapoje zvonovi in zamajajo se obenem številne čeljusti s pozlačenimi ali porcelanastimi zobmi ali pa brez njih. Potem zapoje orglje, nato pa se prikažejo naš gospod, me polijejo z ne posebno svežo vodo, me pokadiljo s kadilom kakor staro žunko in napravijo lepo pridigo o zvestobi, o ljubezni in skladnosti zakonskega življenja in drugih takih lepih rečeh, ki so mi tako tuje kakor kitajski jeziki. Jaz pa se ječem, kot stara mežica, ne zato, ker sem ginjen, temveč zato, ker se spomnim na vse, kar nisem nikdar užival.
Vidite, to je, kar me odvrača od žensk in zakona, čeravno stalno delam — kadar imam delo — in imam nekaj stotakov na banki, pa dve loti.
Kar se tiče slavne "konvencije", ki se bo vršila za nekatera društva JPZS v Milwaukee, začetkom prih. meseca, moram reči, da se je veselil, kakor sem se veselil nekadaj, ko sem bil še mlad, cirkusa Barnum & Bayley. Namenil sem se obiskati to "zborovanje" in sem v ta namen, da se pokažem, naročil za Ceneta novo ovratnico z napisom: "V slogi je moč!" V ovratnico bi dal vrežati tudi znak naše zveze, toda se bojim, da bi glavni odbor protestiral, ker z znakom se ne more kar tako razpolagati...
O mojih doživljajih na tej več ali manj slavni konvenciji bom še šeporočal. Pred konvencijo pa bom romal še parkrat na Holy Hill. — Jaka.

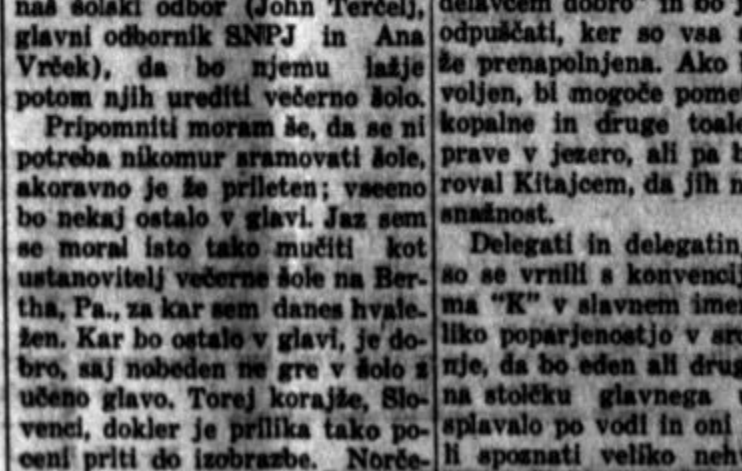
Pisanopoljska zabava San Francisco, Cal. — Pregorav pravi, sila kola lomi, in sila me je pritisnila k temu, da se moram postaviti sama za svoj dobrobit. Po naključju sem zopet prejela v roke smrdljivi list, ali pravilno rečeno, Trunkova junje, v katerih se še vedno obreguje obmoje oseb, ali se mu pa tako dopade moje ime. V številki z dne 1. oktobra se je v novic predznil obregniti v "pisanem polju".
Ko sem bila še mala deklica, so mi mati dejala: "S farjem se pripravaj se ravno tako kot bi se z bikom bodla", in that's that. V starem kraju so duhovni po celine ure brevir čitali. Trunk pa ima "pisanu polje" za brevir, Torej oče Trunk, ali si kaj čital Prosveto z dne 9. okt., kjer je poročano, da je neki katoliški mehi obtožen umora 7letne deklice v Montrealu, Kanada? Kaj bi Trunk plisal v "pisanem polju", ako bi revni delavec to storil!

Meni očita, da sem se prepogrdila, pa ne vem s čim. Le brez skrbi bodite Trunk, ne bom šla nobenemu duhovniku moje grehe trobit v rog, še manj pa na nos obegit, ker ni njegovu bisnis. Vaak naj pred seboj pometa in pred svojim "bundarjem" ter pušti revne ljudi v miru. Tudi povem, da odkar Trunk pisari v pisane cunje, je že veliko ljudi spravilo ob vero, ker sem že večkrat slišala od poštenih ljudi: "Kaj se pa ta fikkar vtika po liatih!" Torej enkrat za vselej si naj Trunk izbriše iz glave meje ime in poloti kakega novega, saj je vendar Amerika velika.
Agnes Markovich.

Padanje in dviganje Milwaukee, Wis. — V 42. št. Obzora sem čital izjavo Arthur Reynoldsa, predsednika Continental Illinois Bank & Trust kompanije, četrti največje banke v Ameriki, v kateri je rekel, da ni take sile na svetu, da bi ustavila napredek in razvoj industrije Zed. držav. Izjavil je tudi, da smo prišli s sedajo depresijo do dna in sedaj bomo pričeli plezati navzgor.
Torej predno smo dosegli dno, je nas vzelo eno leto. Zanimivo bi bilo znati, koliko časa bo vzelo nas, da se dvignemo na vrhunec; vseeno več kot eno leto, ker dviganje je bolj počasno kot padanje. Kljub tej in podobnih izjav kapitalistov, bomo hodili še na "bread line", spalji v razbitih bajtah in železniških vagonih.
In glede Reynoldsove izjave, da je ni na svetu sile, ki bi zavstala industrijski napredek Amerike, bi nam on moral pokazati s katerega planeta je prišla in napravila polom skoraj v vseh industrijah, da kolese stoji še skoraj eno leto. Na milijone nas težko čaka dneva, da pridemo zopet na vrh, da bi industrija zopet pričela obratovati, ker mi bi radi delali in zaslužili za življenje. Delavci, volite socialistične kandidate, pa bomo pršli hitro na vrh. — Joseph Ule.

Jugoslovanski trgovski in turistični informacijski urad New York. — Pod imenom Jugoslav Trade and Tourist Information Office je bil odprt urad v New Yorku, katerega svrha je pospeševati trgovske zveze med Združenimi državami in Jugoslavijo in ameriški turistom v Jugoslavijo.
Vse evropske države imajo slične ustanove v tej deželi in ustanovitve zgoraj navedenega urada odgovarja nujni potrebi.
Urad bo na razpolago trgovskim ter finančnim organizacijam toliko v Združenih državah, kolikor v Jugoslaviji s informacijami trgovskega značaja ter sploh bo storil vse za pospeševanje trgovskih zvez med Jugoslavijo in Združenimi državami. Ta oddelek bo znan pod imenom Jugoslav Trade Information Office.
Drugi oddelek, pod imenom Jugoslav Tourist Information Office, se bo bavil s turistično propagando, zanimal ameriški svet za prirodne lepote naše domovine in dajal informacije o potovanju po Jugoslaviji.
Urad ne prodaja ni kupuje ničesar, marveč je le informacijskega značaja in vse informacije interesentom so brezplačne.
Naslov urada je: 48 West 52d Street, New York City.
C. Yoxinovič.

MEHANIČNI ŠTEVEC

Oli Stehla na prosti do štirnje "električnega robota" je velik stroj v savoslovenski. To veliki stroj je bil uporabljen pred par leti v enini samih baraban — izumitelj mehanizirane robita. Na sliki je videti različne delne robe, ki bo šel obkroževati radijske v Lake Forest, predmestje Chicago.

Meni očita, da sem se prepogrdila, pa ne vem s čim. Le brez skrbi bodite Trunk, ne bom šla nobenemu duhovniku moje grehe trobit v rog, še manj pa na nos obegit, ker ni njegovu bisnis. Vaak naj pred seboj pometa in pred svojim "bundarjem" ter pušti revne ljudi v miru. Tudi povem, da odkar Trunk pisari v pisane cunje, je že veliko ljudi spravilo ob vero, ker sem že večkrat slišala od poštenih ljudi: "Kaj se pa ta fikkar vtika po liatih!" Torej enkrat za vselej si naj Trunk izbriše iz glave meje ime in poloti kakega novega, saj je vendar Amerika velika.
Agnes Markovich.

Padanje in dviganje
Milwaukee, Wis. — V 42. št. Obzora sem čital izjavo Arthur Reynoldsa, predsednika Continental Illinois Bank & Trust kompanije, četrti največje banke v Ameriki, v kateri je rekel, da ni take sile na svetu, da bi ustavila napredek in razvoj industrije Zed. držav. Izjavil je tudi, da smo prišli s sedajo depresijo do dna in sedaj bomo pričeli plezati navzgor.
Torej predno smo dosegli dno, je nas vzelo eno leto. Zanimivo bi bilo znati, koliko časa bo vzelo nas, da se dvignemo na vrhunec; vseeno več kot eno leto, ker dviganje je bolj počasno kot padanje. Kljub tej in podobnih izjav kapitalistov, bomo hodili še na "bread line", spalji v razbitih bajtah in železniških vagonih.
In glede Reynoldsove izjave, da je ni na svetu sile, ki bi zavstala industrijski napredek Amerike, bi nam on moral pokazati s katerega planeta je prišla in napravila polom skoraj v vseh industrijah, da kolese stoji še skoraj eno leto. Na milijone nas težko čaka dneva, da pridemo zopet na vrh, da bi industrija zopet pričela obratovati, ker mi bi radi delali in zaslužili za življenje. Delavci, volite socialistične kandidate, pa bomo pršli hitro na vrh. — Joseph Ule.

Jugoslovanski trgovski in turistični informacijski urad
New York. — Pod imenom Jugoslav Trade and Tourist Information Office je bil odprt urad v New Yorku, katerega svrha je pospeševati trgovske zveze med Združenimi državami in Jugoslavijo in ameriški turistom v Jugoslavijo.
Vse evropske države imajo slične ustanove v tej deželi in ustanovitve zgoraj navedenega urada odgovarja nujni potrebi.
Urad bo na razpolago trgovskim ter finančnim organizacijam toliko v Združenih državah, kolikor v Jugoslaviji s informacijami trgovskega značaja ter sploh bo storil vse za pospeševanje trgovskih zvez med Jugoslavijo in Združenimi državami. Ta oddelek bo znan pod imenom Jugoslav Trade Information Office.
Drugi oddelek, pod imenom Jugoslav Tourist Information Office, se bo bavil s turistično propagando, zanimal ameriški svet za prirodne lepote naše domovine in dajal informacije o potovanju po Jugoslaviji.
Urad ne prodaja ni kupuje ničesar, marveč je le informacijskega značaja in vse informacije interesentom so brezplačne.
Naslov urada je: 48 West 52d Street, New York City.
C. Yoxinovič.

MEHANIČNI ŠTEVEC

Oli Stehla na prosti do štirnje "električnega robota" je velik stroj v savoslovenski. To veliki stroj je bil uporabljen pred par leti v enini samih baraban — izumitelj mehanizirane robita. Na sliki je videti različne delne robe, ki bo šel obkroževati radijske v Lake Forest, predmestje Chicago.

Razne zanimivosti

Virgilova 2000letnica
Petega okt. 70. pred Kristom se je rodil v Mantovi eden največjih latinskih pesnikov, Ves omikani svet se spominja ob tej priliki pisca "Eneid", osebitno pa romanski narodi. Nekei Francozi poudarjajo, da je bil Virgilius Mars keltskega pokolenja, torej njim najbližji sorodnik. Srednji vek je tolikanj cenil in celo pretiraval njegov pomen, da so ga po krivem pripravili za krščanske preroka. Laha-verneki so vedeževali za bodočnost iz njegovih knjig s tem, da so jih s tanko iglo na slepo odpirali ter iskali na tisti strani pomenljivih vtakov: stihomantija ali vedeštvo iz verzov. Poleg Homera je bil najbolj priljubljen štiti po solah. Razen bojnih dogodkov je opeval idilično pastirsko življenje in kmetske opravke. V slovensčino ga je prevajal zdravnik dr. Jožef Subic, oni, ki se je v "Sloveniji" leta 1848. upri Macunovemu predlogu, naj bi se Slovenci poprijeli hrvasčine in književni jezik, in sicer je položil na "sveti oltar preljubljeni majki Sloveniji" spev Georgikon v točnem prevodu, a nekam okornih šestereh (heksametrih).

Latinica in turški tisk

Kemal paša je odpravil iz učnega načrta perziščino ter arabščino. Posledica: turški mladini bo maternična poslej marsikdaj neumljiva. Nadomestiti bo treba mnogo izposojenk iz omenjenih jezikov, v prvi vrsti naziv za ljudovieno. Sedanje ime džumhurijat je arabsko... Uvedba nove abukbe dela novinarom in obzornikom silne težave. Izgubili so namreč na mah cele milijone čitateljev. Dnevnik so skrčili svojo naklado vsaj za 50%. Številne smotre, ki so imele 20 do 30 tisoč naročnikov, so zdrkile na 500 odjemalcev. Poslanec Chazijeve skupine, Kandri Bej, je opozoril na nevarnost: "Ako vlada odločno vmes ne poseže, se bo abecedna reforma ponesečila in turško izobrazbo potisnila na tako nizko stopnjo, da kateri ni bila niti v najtemnejši dobi naše zgodovine. Z velikanskimi koraki se podimo v ta prepad." Edini pomoček bi bil, da bi vlada korenjito podprla založništvo in časopisje, dokler se ne dvigne število pismenih. Šole za odrasle so doslej izobrazile poldrugi milijon občanov, kar je sorazmerno precej, a za tisk vendar premalo.

Koraljna obrt

Koralje so danes v modi, temno rdeči ostenek je najbolj priljubljen. Koraljnaki rdeče koralje sede 80 do 100 m globoko, in sicer ob afriškem obrežju Sredozemskega morja, ta in tam tudi ob dalmatinski obali. V živem stanju sličijo grmčevju z nepravilnimi vejicami. Lovijo jih v severni Afriki, na Siciliji, v neapolskem zalivu itd. Obdelujejo pa se ti rdeči biseri v kraju Torre del Greco pri Neaplju, odkoder se razpošiljajo po vsem svetu.

Knjige in revije

"Svoboda", mesečnik za proletarsko kulturo. Oktoberska številka ima zanimiv članek "Smrtni boj svobode", ki se tiče fašizma v Italiji. Mile Klopčič nadaljuje svojo razpravo "Nemško delavsko pesništvo". Jack Londonova povest "Odpadnik" v prevodu Talpe je zaključena v tej številki. Dalje je zbirka "Cudni pregovori in dogodki". Angelo Cerkenkovič odgovarja svojim kritikom s satiro "Kolobocij Megla, učitelj moj ni moj vzor". Nato so poročila o gibanju delavskih kulturnih organizacij.

"Svoboda" stane za Ameriko \$1.00 za celo leto in se naroča pri Proletarcu, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

"Domáci prijatelj", ilustrirana družinska revija. Vsebinska oktoberska številka: Ant. Adamič: Estera (dramska slika). — Miran Jarc: Iz mladih pesmi (pesem). — Milutin Žabukovski: Iz elik: Majdi (pesem). — Langton Clarke: Tipkarica (povest). — Andrej Rapi: Tri luči (pesem). — S. S.: Rudolf Martič: Priloga "Obzor" za odraslo mladino: Gimnastika (slike). Prijateljstvo med živalmi (slike). Glave kot bojne trofeje (slike). Prvi del pota na mesec (slike). Atene, Delfi in je kalj S podmornico na severni tečaj (slike). — Dr. Ivan Lah: Odhod (spomini na fronto). — Ivan Matičič: Pesem tunela (črtica). — J. Kučera: Janko in vera (nadaljevanje povesti v prevodu dr. Fr. Bradača). — Justinovi lesorezi. — To in ono. — Stirje tipi današnje žene (s slikami). — Frederik Mauzens: Ziva blagajna (nadaljevanje povesti v prevodu dr. A. Debeljaka). — Praktični nasveti. — Meh za smeh.

Naslov revije: Domáci prijatelj, Ljubljana, Prule 11, Jugoslavija.

Zanimiva jetnišnica

Kubanska vlada je ustanovila na empornem "borovnem otoku" jetnišnico, ki je gotovo edina te vrste na svetu. Obsojenecem, ki jih je na otoku 2800, je podeljena popolna samouprava. V celem je na otoku šest velikih poslopjih, ki so obdana z visokim zidom. Samo za zidom je vojaška straža, ki ima nalogo, da prepusti vsak beg. V notranjosti so kaznjenci prepričani popolnoma sami sebi in delajo lahko, kar hočejo. Jetniki si volijo načelnika in pet članov posebne komisije. Ta šestorica vlada na otoku z neomejeno oblastjo, določa razdelitev hrane, skrbi za snago v ječah in za potrebna popravila. Vodstvo ima tudi pravico, da kaznjencem je neposlušne. Kakor poročajo, se kaznjencem v tej republiki godi tako dobro, da se mnogi branijo zapustiti otok, ko jim je potekla doba kazni.

